

quod in minorem summam recte fidejussor accipietur. Item accepto reo pure, ipso⁴⁷ ex die vel sub conditione accipi potest; enimvero si reus sub conditione sit acceptus, fidejussor pure: non obligabitur. — § 8. Si quis Stichum stipulatus [fuerit] fidejussore ita accepit, *Stichum aut decem fide tua jubes?* non obligari fidejussorem Julianus ait, quia durior ejus fit conditio: utpote *cum futurum sit, ut mortuo⁴⁸* Sticho teneatur. Marcellus autem notat, non ideo tantum non obligari, quia in duriorum conditionem acceptus est; sed quia [et] in aliam⁴⁹ potius obligationem acceptus est; denique pro eo qui decem promiserit, non poterit fidejussor ita accepit, *ut decem aut Stichum promittat:* quamvis eo casu non sit ejus durior conditio. — § 9. Idem Julianus ait: *Si is, qui hominem aut decem dari stipulatus fuerit, fidejussore ita accepit, Hominem aut decem, utrum ego velim?* non obligabit eum: quia durior ejus conditio facta est. — § 10. Contra autem, si is, qui *hominem aut decem, utrum ipse stipulator volet,* stipulatus est: recte fidejussore ita accipiet, *decem aut hominem, utrum tu voles?* sit enim (inquit) hoc modo fidejussoris conditio melior. — § 11. Sed et si reus Roma constitutus, *Capuae dari* promiserit, fidejussor Ephesi: perinde non obligabit fidejussor, ac si reus sub conditione promisit, fidejussor autem in diem certam vel pure [promisisset]. — § 12. Fidejussori accipi potest, quotiens est aliqua obligatio civilis⁵⁰ vel naturalis, cui applicetur. — § 13. *Naturales obligations* non eo solo astimantur, si actio aliqua eorum nomine competit: verum etiam cum⁵¹ soluta pecunia repeti non potest. Nam licet minus proprius debere dicuntur naturales debitores, per abusionem intelligi possunt debitores: et qui ab his pecuniam recipient, debitum sibi receperisse. — § 14. Stipulationis in diem concepta, fidejussor si sub conditione acceptus fuerit: jus ejus in pendenti erit; ut, si ante diem conditio impleta fuerit, non obligetur: si concurreter dies et conditio, vel etiam diem conditio secura fuerit, obligetur. — § 15. Cum fidejussor hoc modo acceptus esset, *Si reus quadranginta, que ei creditur, non solveri, fide tua esse jubes?* verisimile est id actum, ut cum appellatus reus non solvisset, fidejussor teneretur; sed et si reus, antequam appellaretur, decessisset, fidejussor obligatus erit: quia hoc quoque casu verum esset reum non solvisse.

10. ULPIANUS, lib. 7 Disputationum.

Si dubitet creditor, an fidejussores solvendo sint, et unus ab eo electus, paratus sit offerre cautionem, ut suo periculo confidejussores convenientur in parte: dico audiendum eum esse: ita tamen et si satisfactio offered, et omnes confidejussores, qui idonei esse dicuntur, praeferuntur; ne enim semper facilis est nominis emptio, cum numeratio totius debiti non sit in expedito. — § 1. Ita demum inter fidejussores dividitur actio, si⁵² non inficietur: nam inficiunt auxilium divisionis non est indulgendum. — § 2. *Filius familiæ pro⁵³ patre poterit fidejubere:* nec erit sine effectu haec fidejussor; primo quidem quod sui juris effectus poterit teneri in id, quod facere potest: dein, quod et dum in potestate manet, condemnari potest. Sed an pater ex hac causa *quod jussi*, teneatur, videamus? Et puto ad omnes contractus *quod jussi* etiam referri; sed si ignorante patre pro eo fidejussor, cessat ista actio: tamen quasi in rem patris versus sit, potest agi cum patre. Plano si [is] emancipatus solverit, ut eius actio debet competere: in potestate etiam manent actio competit, nisi de peculio castrensi pro patre solverit.

11. JULIANUS, lib. 12 Digestorum.

Qui contra senatusconsultum filiofamilias crediderit, mortuo⁵⁵ eo, fidejussorem a patre accipere non potest: quia neque civilem neque honorarium adversus patrem actionem habet; nec est illa hereditas, cuius nomine fidejussores obligari possent.

12. *Idem*, lib. 45 Digestorum.

Plane ejus actionis nomine, quæ⁵⁶ de peculio adversus eum competit, fidejussor recte accipitur.

13. *Idem*, lib. 14 Digestorum.

Si⁵⁷, mandatu meo, Titio decem credideris, et mecum mandati egis: non liberabit Titius; sed ego ibi non alter condemnari debebo, quan⁵⁸ si actions, quas adversus Titum habes, mihi præstiteris. Item si cum Titio egeris, ego non⁵⁹ liberabor: sed⁶⁰ in id duntaxat tibi obligatus reo, quod a Titio servare non potueris.

14. *Idem*, lib. 47 Digestorum.

Cum reus promittendi fidejussori suo heres⁶¹ exstitit, obligatio fidejussoria permittit: quid ergo est? tanquam a reo debito petatur, et si exceptione fidejussori competente usus fuerit, in factum replicatio dari debet, aut dol mali proderit.

15. *Idem*, lib. 51 Digestorum.

Si stipulatus essem a me sine causa, et fidejussore dedissem, et nollem eum exceptione uti, sed potius solvere, ut mecum mandati judicio ageret: fidejussori, etiam invito me, exceptio dari debet; interest enim ejus, pecuniam retinere⁶² potius, quam solatam stipulato a reo repetere. — § 1. Si ex duobus, qui apud te fidejussor in viginti, alter, ne

^{27.} 2 s, vers. item si ille, Inst. eod. — 28. L. 34, in fin. infra. eod. — 29. L. 42, infra. eod. — 30. L. 8, 2, supr. L. 70, 2, 2, infra. 2, 5, Inst. eod. — 31. Add. L. 67, in fin. supr. pro sociis. — 32. L. 8, 2, h. t.; L. 9, 2, C, quod cum eo. — 33. L. 18, supr. de SC. Maced. — 34. L. 55, infra. h. t. — 35. L. 17, 2, fin. supr. mandati. — 36. L. 56, iur. h. t. — 37. L. 71, in pr. infra. eod. — 38. L. 68, 2, 1, in fin. infra. eod. — 39. L. 25, 2, infra. eod. — 40. L. 5, supr. h. t. — 50. L. 10, supr. de act. empt. L. 13, supr. de duob. reis.

^{47.} 2 s, vers. item si ille, Inst. eod. — 28. L. 34, in fin. infra. eod. — 29. L. 42, infra. eod. — 30. L. 8, 2, supr. L. 70, 2, 2, infra. 2, 5, Inst. eod. — 31. Add. L. 67, in fin. supr. pro sociis. — 32. L. 8, 2, h. t.; L. 9, 2, C, quod cum eo. — 33. L. 18, supr. de SC. Maced. — 34. L. 55, infra. h. t. — 35. L. 17, 2, fin. supr. mandati. — 36. L. 56, iur. h. t. — 37. L. 71, in pr. infra. eod. — 38. L. 68, 2, 1, in fin. infra. eod. — 39. L. 25, 2, infra. eod. — 40. L. 5, supr. h. t. — 50. L. 10, supr. de act. empt. L. 13, supr. de duob. reis.

^{48.} 2 s, vers. item si ille, Inst. eod. — 28. L. 34, in fin. infra. eod. — 29. L. 42, infra. eod. — 30. L. 8, 2, supr. L. 70, 2, 2, infra. 2, 5, Inst. eod. — 31. Add. L. 67, in fin. supr. pro sociis. — 32. L. 8, 2, h. t.; L. 9, 2, C, quod cum eo. — 33. L. 18, supr. de SC. Maced. — 34. L. 55, infra. h. t. — 35. L. 17, 2, fin. supr. mandati. — 36. L. 56, iur. h. t. — 37. L. 71, in pr. infra. eod. — 38. L. 68, 2, 1, in fin. infra. eod. — 39. L. 25, 2, infra. eod. — 40. L. 5, supr. h. t. — 50. L. 10, supr. de act. empt. L. 13, supr. de duob. reis.

^{49.} 2 s, vers. item si ille, Inst. eod. — 28. L. 34, in fin. infra. eod. — 29. L. 42, infra. eod. — 30. L. 8, 2, supr. L. 70, 2, 2, infra. 2, 5, Inst. eod. — 31. Add. L. 67, in fin. supr. pro sociis. — 32. L. 8, 2, h. t.; L. 9, 2, C, quod cum eo. — 33. L. 18, supr. de SC. Maced. — 34. L. 55, infra. h. t. — 35. L. 17, 2, fin. supr. mandati. — 36. L. 56, iur. h. t. — 37. L. 71, in pr. infra. eod. — 38. L. 68, 2, 1, in fin. infra. eod. — 39. L. 25, 2, infra. eod. — 40. L. 5, supr. h. t. — 50. L. 10, supr. de act. empt. L. 13, supr. de duob. reis.

^{50.} 2 s, vers. item si ille, Inst. eod. — 28. L. 34, in fin. infra. eod. — 29. L. 42, infra. eod. — 30. L. 8, 2, supr. L. 70, 2, 2, infra. 2, 5, Inst. eod. — 31. Add. L. 67, in fin. supr. pro sociis. — 32. L. 8, 2, h. t.; L. 9, 2, C, quod cum eo. — 33. L. 18, supr. de SC. Maced. — 34. L. 55, infra. h. t. — 35. L. 17, 2, fin. supr. mandati. — 36. L. 56, iur. h. t. — 37. L. 71, in pr. infra. eod. — 38. L. 68, 2, 1, in fin. infra. eod. — 39. L. 25, 2, infra. eod. — 40. L. 5, supr. h. t. — 50. L. 10, supr. de act. empt. L. 13, supr. de duob. reis.

^{51.} 2 s, vers. item si ille, Inst. eod. — 28. L. 34, in fin. infra. eod. — 29. L. 42, infra. eod. — 30. L. 8, 2, supr. L. 70, 2, 2, infra. 2, 5, Inst. eod. — 31. Add. L. 67, in fin. supr. pro sociis. — 32. L. 8, 2, h. t.; L. 9, 2, C, quod cum eo. — 33. L. 18, supr. de SC. Maced. — 34. L. 55, infra. h. t. — 35. L. 17, 2, fin. supr. mandati. — 36. L. 56, iur. h. t. — 37. L. 71, in pr. infra. eod. — 38. L. 68, 2, 1, in fin. infra. eod. — 39. L. 25, 2, infra. eod. — 40. L. 5, supr. h. t. — 50. L. 10, supr. de act. empt. L. 13, supr. de duob. reis.

^{52.} 2 s, vers. item si ille, Inst. eod. — 28. L. 34, in fin. infra. eod. — 29. L. 42, infra. eod. — 30. L. 8, 2, supr. L. 70, 2, 2, infra. 2, 5, Inst. eod. — 31. Add. L. 67, in fin. supr. pro sociis. — 32. L. 8, 2, h. t.; L. 9, 2, C, quod cum eo. — 33. L. 18, supr. de SC. Maced. — 34. L. 55, infra. h. t. — 35. L. 17, 2, fin. supr. mandati. — 36. L. 56, iur. h. t. — 37. L. 71, in pr. infra. eod. — 38. L. 68, 2, 1, in fin. infra. eod. — 39. L. 25, 2, infra. eod. — 40. L. 5, supr. h. t. — 50. L. 10, supr. de act. empt. L. 13, supr. de duob. reis.

^{53.} 2 s, vers. item si ille, Inst. eod. — 28. L. 34, in fin. infra. eod. — 29. L. 42, infra. eod. — 30. L. 8, 2, supr. L. 70, 2, 2, infra. 2, 5, Inst. eod. — 31. Add. L. 67, in fin. supr. pro sociis. — 32. L. 8, 2, h. t.; L. 9, 2, C, quod cum eo. — 33. L. 18, supr. de SC. Maced. — 34. L. 55, infra. h. t. — 35. L. 17, 2, fin. supr. mandati. — 36. L. 56, iur. h. t. — 37. L. 71, in pr. infra. eod. — 38. L. 68, 2, 1, in fin. infra. eod. — 39. L. 25, 2, infra. eod. — 40. L. 5, supr. h. t. — 50. L. 10, supr. de act. empt. L. 13, supr. de duob. reis.

^{54.} 2 s, vers. item si ille, Inst. eod. — 28. L. 34, in fin. infra. eod. — 29. L. 42, infra. eod. — 30. L. 8, 2, supr. L. 70, 2, 2, infra. 2, 5, Inst. eod. — 31. Add. L. 67, in fin. supr. pro sociis. — 32. L. 8, 2, h. t.; L. 9, 2, C, quod cum eo. — 33. L. 18, supr. de SC. Maced. — 34. L. 55, infra. h. t. — 35. L. 17, 2, fin. supr. mandati. — 36. L. 56, iur. h. t. — 37. L. 71, in pr. infra. eod. — 38. L. 68, 2, 1, in fin. infra. eod. — 39. L. 25, 2, infra. eod. — 40. L. 5, supr. h. t. — 50. L. 10, supr. de act. empt. L. 13, supr. de duob. reis.

^{55.} 2 s, vers. item si ille, Inst. eod. — 28. L. 34, in fin. infra. eod. — 29. L. 42, infra. eod. — 30. L. 8, 2, supr. L. 70, 2, 2, infra. 2, 5, Inst. eod. — 31. Add. L. 67, in fin. supr. pro sociis. — 32. L. 8, 2, h. t.; L. 9, 2, C, quod cum eo. — 33. L. 18, supr. de SC. Maced. — 34. L. 55, infra. h. t. — 35. L. 17, 2, fin. supr. mandati. — 36. L. 56, iur. h. t. — 37. L. 71, in pr. infra. eod. — 38. L. 68, 2, 1, in fin. infra. eod. — 39. L. 25, 2, infra. eod. — 40. L. 5, supr. h. t. — 50. L. 10, supr. de act. empt. L. 13, supr. de duob. reis.

^{56.} 2 s, vers. item si ille, Inst. eod. — 28. L. 34, in fin. infra. eod. — 29. L. 42, infra. eod. — 30. L. 8, 2, supr. L. 70, 2, 2, infra. 2, 5, Inst. eod. — 31. Add. L. 67, in fin. supr. pro sociis. — 32. L. 8, 2, h. t.; L. 9, 2, C, quod cum eo. — 33. L. 18, supr. de SC. Maced. — 34. L. 55, infra. h. t. — 35. L. 17, 2, fin. supr. mandati. — 36. L. 56, iur. h. t. — 37. L. 71, in pr. infra. eod. — 38. L. 68, 2, 1, in fin. infra. eod. — 39. L. 25, 2, infra. eod. — 40. L. 5, supr. h. t. — 50. L. 10, supr. de act. empt. L. 13, supr. de duob. reis.

^{57.} 2 s, vers. item si ille, Inst. eod. — 28. L. 34, in fin. infra. eod. — 29. L. 42, infra. eod. — 30. L. 8, 2, supr. L. 70, 2, 2, infra. 2, 5, Inst. eod. — 31. Add. L. 67, in fin. supr. pro sociis. — 32. L. 8, 2, h. t.; L. 9, 2, C, quod cum eo. — 33. L. 18, supr. de SC. Maced. — 34. L. 55, infra. h. t. — 35. L. 17, 2, fin. supr. mandati. — 36. L. 56, iur. h. t. — 37. L. 71, in pr. infra. eod. — 38. L. 68, 2, 1, in fin. infra. eod. — 39. L. 25, 2, infra. eod. — 40. L. 5, supr. h. t. — 50. L. 10, supr. de act. empt. L. 13, supr. de duob. reis.

^{58.} 2 s, vers. item si ille, Inst. eod. — 28. L. 34, in fin. infra. eod. — 29. L. 42, infra. eod. — 30. L. 8, 2, supr. L. 70, 2, 2, infra. 2, 5, Inst. eod. — 31. Add. L. 67, in fin. supr. pro sociis. — 32. L. 8, 2, h. t.; L. 9, 2, C, quod cum eo. — 33. L. 18, supr. de SC. Maced. — 34. L. 55, infra. h. t. — 35. L. 17, 2, fin. supr. mandati. — 36. L. 56, iur. h. t. — 37. L. 71, in pr. infra. eod. — 38. L. 68, 2, 1, in fin. infra. eod. — 39. L. 25, 2, infra. eod. — 40. L. 5, supr. h. t. — 50. L. 10, supr. de act. empt. L. 13, supr. de duob. reis.

^{59.} 2 s, vers. item si ille, Inst. eod. — 28. L. 34, in fin. infra. eod. — 29. L. 42, infra. eod. — 30. L. 8, 2, supr. L. 70, 2, 2, infra. 2, 5, Inst. eod. — 31. Add. L. 67, in fin. supr. pro sociis. — 32. L. 8, 2, h. t.; L. 9, 2, C, quod cum eo. — 33. L. 18, supr. de SC. Maced. — 34. L. 55, infra. h. t. — 35. L. 17, 2, fin. supr. mandati. — 36. L. 56, iur. h. t. — 37. L. 71, in pr. infra. eod. — 38. L. 68, 2, 1, in fin. infra. eod. — 39. L. 25, 2, infra. eod. — 40. L. 5, supr. h. t. — 50. L. 10, supr. de act. empt. L. 13, supr. de duob. reis.

^{60.} 2 s, vers. item si ille, Inst. eod. — 28. L. 34, in fin. infra. eod. — 29. L. 42, infra. eod. — 30. L. 8, 2, supr. L. 70, 2, 2, infra. 2, 5, Inst. eod. — 31. Add. L. 67, in fin. supr. pro sociis. — 32. L. 8, 2, h. t.; L. 9, 2

39. MONESTINUS, lib. 2 Regularum.

Ut fidejussor adversus confidejussorem suum agat, danda actio non est: id eoque si ex duobus fidejussoribus ejusdem quantitatis, cum alter electus a creditore totum exsolvet, nec⁷⁶ ei cessare sint actiones, alter nec a creditore, nec a confidejussore, convenietur.

40. *Idem*, lib. 3 Regularum.

Cum duo rei constituti sunt, sive ab⁷⁷ utroque, sive ab alterutro fidejussor datus fuerit, in solidum recte accipietur.

41. *Idem*, lib. 43 Responsorum respondit.

Si fidejussores in id accepti sunt, quod a curatore servari non possit; et post impletam legitimam aetatem, tam ab ipso curatore, quam ab heredibus ejus solidum servari potuit; et cessante eo, qui pupillus fuit, solvendo esse desierit: non temere utilem in fidejussores actionem competere. — § 1. Idem respondit, si in solidum condemnatus est unus ex mandatoribus, cum judicari conveniri ceperit, posse eum desiderare, ut adversus eos⁷⁸, qui id mandaverunt, actiones sibi mandentur.

42. JAVOLENUS, lib. 10 Epistolarum.

Si ita fidejussorem accepero, Quod ego decem credidi, de ea pecunia mille modios tritici fide tua esse jubes? non obligatur fidejussor: quia in aliam⁷⁹ rem, quam que credita est, fidejussor obligari non potest: quia non ut estimatio rerum, quae mercis numero habentur, in pecunia numerata fieri potest, ita pecunia quoque merce aestimanda est.

43. POMONIUS, lib. 7, ex variis Lectionibus.

Si a Titio stipulatus fidejussorem te acceperim, deinde eandem pecuniam ab aliis stipulatis aliis fidejussorem accipiam: confidejussores non erunt; quia diversarum stipulationum fidejussores sunt.

44. JAVOLENUS, lib. 11 Epistolarum.

Stipulatus es, opus arbitratu tuo ante certam diem fieri: quod si effectum non esset, quanti, ut efficiatur opus, locasses, tanti fidejussores cepisti: et quia opus effectum non erat, alii locasti: et cum posterior conductor sati non daret, ipse opus fecisti. Quero, an fidejussor teneatur? Respondit: secundum ea verba stipulationis, que a te proposta sunt, fidejussores non tenentur; non enim id fecisti, quod in stipulatione convenerat; id est, opus alii non locasti, tametsi postea locasti: ea enim locatio quam secutus es, perinde est, ac si interposita non esset, eti statim tu opus facere ceperisses.

45. SCÈVOLA, lib. 6 Digestorum.

Fidejussor pro venditore fundorum duorum, altero evicto conventus ab emptore, condemnatus est certam quantitatem: quasitum est, an cum herede venditoris ante⁸¹ diem quo judicatum facere compelletur, agere possit? Respondit, agere quidem posse: sed ex justa causa ad officium iudicis pertinere, quo fidejussor aut defendantur, aut liberetur.

46. JAVOLENUS, lib. 10, ex Posterioribus Labeonis.

Cum lex venditionibus occurrere voluerit, fidejussor quoque liberatur⁸²: eo magis quod per ejusmodi actionem ad reum pervenitur.

47. PAPINIUS, lib. 9 Questionum.

Si debitori deportatio irrogata est, non posse pro eo fidejussorem accipi scriptum Julianus, quasi tota obligatio contra eum extincta⁸³ sit. — § 1. Si filius in causa peculiari ita fidejussorem accepiterit, Quantam⁸⁴ pecuniam credidero, fide tua esse jubes? et emancipatus credit: patri quidem, si non est reus obligatus, non tenebitur; filio vero, humanitatis intuitu, obnoxius esse debet.

48. *Idem*, lib. 10 Questionum.

Si debitori deportatio irrogata est, non posse pro eo fidejussorem accipi scriptum Julianus, quasi tota obligatio contra eum extincta⁸³ sit. — § 1. Si filius in causa peculiari ita fidejussorem accepiterit, Quantam⁸⁴ pecuniam credidero, fide tua esse jubes? et emancipatus credit: patri quidem, si non est reus obligatus, non tenebitur; filio vero, humanitatis intuitu, obnoxius esse debet.

49. *Idem*, lib. 10 Questionum.

Si Titius et Seia pro Maxio fidejusserint, subducta muliere dabimus in solidum adversus Titium actionem: cum scire potuerit, aut ignorare non debuerit, mulierem frustra intercedere. — § 1. Huic similis et illa questio videri potest: ob aetatem si restitutur in integrum unus fidejussor, an alter onus obligationis integrum excipere debeat? sed ita deum alteri totum irrogandum est, si postea minor intercessit, propter incertum aetatis ad restitutionis. Quod si dolo creditoris induxit sit minor ut fidejubeat, non magis creditori succurrendum erit adversus confidejussorem, quam si facta novatione circumventum minore desideraret in tertem debitorem utiliter actionem sibi dari.

⁷⁶ L. 17, supr.; L. 11, C. 2, 4, Inst. cod. — 77. L. 6, 2, 1, supr. de duob. reis. — 78. L. 17, supr. h. t. — 79. L. 8, 2, 8; L. 58, in pr. supr. cod. — 80. Fac. L. 7, C. cod. — 81. L. 58, 2, 1, supr.; L. 10, C. mandati. — 82. Arg. L. 16, in pr. supr. h. t. — 83. L. 14, in fin. inf. de novat. — 84. L. 15, in fin. supr. de verb. oblig. — 85. L. 27, 2, 5, supr. h. t. — 86. L. 137, 2, 2, supr. de verb. oblig. — 87. L. 6, 2, 7, supr. h. t. — 88. L. 21, in fin. C. de

49. *Idem*, lib. 27 Questionum.

Si testamento liberatum debitorem heres omittat, fidejussorem autem ejus conveniat: proderit exceptio doli fidejussori propter improbatum heredis; quæ prodesse reo debuerat, si conveniretur. — § 1. Ex duobus fidejussoribus hereditibus si per errorem alter solidum exsolvat, quidam putant habere eum conditionem, et ideo manere obligatum coheredem: censante quoque conditione durare obligationem coheredis probant; properea quod creditor, qui, dum se putat obligatum, partem ei, qui totum dedit, exsolverit, nullam habebit conditionem. Quod si duo fidejussores accepti fuerint (verbi gratia) in viginti, et alter ex duobus hereditibus alterius fidejussoris totum creditori exsolverit: habebit quidem decem quippe jure non debuit, conditionem: an autem et alia quinque [millia] repeteret possit, si fidejussor alter solvendo est, videndum est; ab initio enim heres⁸⁵ fidejussoris sive heredes, ut ipse fidejussor, audiendi sunt: ut scilicet pro parte singuli, fidejussores qui sunt, convenientur. Severior et utilior est in utroque caso illa sententia, solutionem non indebita quantitatis non debere revocari: quod etiam epistola D. Pii significatur in persona fidejussoris qui totum exsolverat. — § 2. Quasitum est an fidejussor, qui Capue pecuniam se daturum Romæ promisit, si reus promittendi Capuae esset, statim conveniri possit? Dixi, non magis fidejussorem confessum teneri, quam si ipse Capuae spopondisset, cum reus adhuc Capuanum pervenire non potuisse; nec ad rem pertinere, quod hoc latere nemo dubitet nondum fidejussorem teneri; quia nec ipse reus promittendi teneretur: nam et contrario quoque, si quis responderit, quoniam debitor Capuae sit, fidejussorem confessum teneri, non habita ratione taciti proprii temporis, eventurum ut eo casu fidejussor conveniatur, quo debitor ipse, si Romæ fuisset, non conveniretur; itaque nobis placet, fidejussoram obligationem conditionem taciti⁸⁶ temporis ex utriusque persona recipere, tam rei promittendi, quam ipsius fidejussoris: quoniam aliud respondentibus, contra juris formam⁸⁷ in duriorem conditionem acceptus intelligetur.

50. *Idem*, lib. 37 Questionum.

Debitori creditor pro⁸⁸ parte heres exitit, accepto coherede fidejussore: quod ad ipsius quidem portionem attinet, obligatio ratione confusionis intercidit, aut (quod est verius) solutionis potestate; sed pro parte coheredis⁸⁹ obligatio salva est, non fidejussoria, sed hereditaria, quoniam major tollit minorem.

51. *Idem*, lib. 3 Responsorum.

Si quis pro⁴ eo, qui libertus non esset, et operas praestaturum se jurasset, fidejussor erit: non tenebitur. — § 1. Item si filius a patre, vel servus a domino stipularet, nec fidejussor acceptus tenetur: quia non potest pro eodem⁵, et eidem esse obligatus. Ex diverso ergo patre a filio; vel domino a servo stipularet, fidejussor acceptus tenetur. — § 2. Si numeros alienos, quasi tuos, mutuos dedeler sine stipulatione: nec fidejussorem teneri Pomponius ait. Quid ergo, si consueta nummis nascatur condicione⁶? Puto fidejussorem obligatum fore: in omnem enim causam acceptus videtur, qua ex ea numeratione nasci potest. — § 3. Pro furti⁷ actione fidejussor accipi potest. Item pro eo, qui in legem Aquiliam comisit. Diversa causa est popularium actionum.

52. SCÈVOLA, lib. 18 Questionum.

Fidejussor, antequam reus debeat, conveniri non potest.

53. *Idem*, lib. 22 Questionum.

Si a colono stipulatus, fidejussorem accepi: una stipulatio est plurimum pensionum; et ideo in universis pensionibus fidejussor tenetur. — § 1. Cum facto suo reus principalis obligationem perpetuat⁸, etiam fidejussoris durat obligatio: veluti si moram⁹ fecit in Sticho solvendo, et is decessit.

54. *Idem*, lib. 4 Responsorum.

Paulus respondit, fidejussorem, in quem pignora a confidejussoribus data translatam sunt, non¹⁰ emptoris loco substitutum videri: sed ejus qui pignora accepit; et ideo rationem fructum et usurarum haberi oportere.

55. SCÈVOLA, lib. 1 Responsorum.

Ubicunque reus ita liberatur a creditore, ut natura debitum maneat: teneri fidejussorem respondit; cum vero genera novationis¹¹ transeat obligatio: fidejussorem, aut jure, aut exceptione liberandum.

56. PAULUS, lib. 15 Responsorum.

Si (ut proponitur) cum pecunia mutua daretur, ita convenit, ut in Italia solveretur: intellegendum, mandatorem quoque simili modo contraxisse.

57. SCÈVOLA, lib. 5 Responsorum.

Si fidejussor creditori denunciaverit, ut debitorem ad solvendam pecuniam compelleret, vel pignus distraheret, isque cessaverit: an possit eum fidejussor doli mali exceptione summovere? Respondit non posse.

58. *Idem*, lib. 6 Responsorum.

Inter creditricem et debitorem pactum intercesserat, ut si centum que mutua dederit, ubi primum petitum fuissent, non solverentur, ornatum debitorum.

59. *Idem*, lib. 10 Responsorum.

Si testamento liberatum debitorem heres omittat, fidejussorem autem ejus conveniat: proderit exceptio doli fidejussori propter improbatum heredis; quæ prodesse reo debuerat, si conveniretur. — § 1. Ex duobus fidejussoribus hereditibus si per errorem alter solidum exsolvat, quidam putant habere eum conditionem, et ideo manere obligatum coheredem: censante quoque conditione durare obligationem coheredis probant; properea quod creditor, qui, dum se putat obligatum, partem ei, qui totum dedit, exsolverit, nullam habebit conditionem. Quod si duo fidejussores accepti fuerint (verbi gratia) in viginti, et alter ex duobus hereditibus alterius fidejussoris totum creditori exsolverit: habebit quidem decem quippe jure non debuit, conditionem: an autem et alia quinque [millia] repeteret possit, si fidejussor alter solvendo est, videndum est; ab initio enim heres⁸⁵ fidejussoris sive heredes, ut ipse fidejussor, audiendi sunt: ut scilicet pro parte singuli, fidejussores qui sunt, convenientur. Severior et utilior est in utroque caso illa sententia, solutionem non indebita quantitatis non debere revocari: quod etiam epistola D. Pii significatur in persona fidejussoris qui totum exsolverat. — § 2. Quasitum est an fidejussor, qui Capue pecuniam se daturum Romæ promisit, si reus promittendi Capuae esset, statim conveniri possit? Dixi, non magis fidejussorem confessum teneri, quam si ipse Capuae spopondisset, cum reus adhuc Capuanum pervenire non potuisse; nec ad rem pertinere, quod hoc latere nemo dubitet nondum fidejussorem teneri; quia nec ipse reus promittendi teneretur: nam et contrario quoque, si quis responderit, quoniam debitor Capuae sit, fidejussorem confessum teneri, non habita ratione taciti proprii temporis, eventurum ut eo casu fidejussor conveniatur, quo debitor ipse, si Romæ fuisset, non conveniretur; itaque nobis placet, fidejussoram obligationem conditionem taciti⁸⁶ temporis ex utriusque persona recipere, tam rei promittendi, quam ipsius fidejussoris: quoniam aliud respondentibus, contra juris formam⁸⁷ in duriorem conditionem acceptus intelligetur.

60. SCÈVOLA, lib. 1 Responsorum.

Si debitorum deputatio irrogata est, non posse pro eo fidejussorem accipi scriptum Julianus, quasi tota obligatio contra eum extincta⁸³ sit. — § 1. Si filius in causa peculiari ita fidejussorem accepiterit, Quantam⁸⁴ pecuniam credidero, fide tua esse jubes? et emancipatus credit: patri quidem, si non est reus obligatus, non tenebitur; filio vero, humanitatis intuitu, obnoxius esse debet.

titutionis auxilium implorabitur. — § 2. Fidejussores a colonis datos, etiam ob pecuniam dotis praediorum teneri convenit: cum ea quoque species locationis vinculum ad se trahat. Nec mutat, confessum, an interjecto tempore fidem suam adstrinxerunt. — § 3. Plures ejusdem pecuniae credenda mandatores, si unus judicio eligatur, absolutione quoque secunda non liberantur⁹⁹: sed omnes liberantur pecunia soluta¹⁰⁰.

61. *Idem*, [lib. 15 Responsorum].

Capitis⁴ postulati fidejussores, ex contractu citra ullam prescriptionem a creditore, qui reum postulabit, recte convenientur.

62. PAULUS, [lib. 3 Questionum].

Si in pignore contrahendit deceptus² sit creditor qui fidejussorem pro munio acceptit, agit contraria pignorativa actione: in quam actionem veniet quod interest creditoris; sed ea actione fidejussorem onerare non poterit: non enim pro pignore, sed pro pecunia mutua fidem suam obligatur.

63. *Idem*, [lib. 11 Questionum].

Si ita stipulatus a Seio fuerit, Quantam pecuniam Titio quandoque credidero, dare spondes? et fidejussores accepero, deinde Titio sepius credidero: nempe Seius in omnibus summas obligatus est, et per hoc fidejussores quoque: et¹³ id quod ex bonis ejus servari potest omnibus aequo jure proficer debet.

64. *Idem*, lib. 18 Questionum.

Si quis pro⁴ eo, qui libertus non esset, et operas praestaturum se jurasset, fidejussor erit: non tenebitur. — § 1. Item si filius a patre, vel servus a domino stipularet, nec fidejussor acceptus tenetur: quia non potest pro eodem⁵, et eidem esse obligatus. Ex diverso ergo patre a filio; vel domino a servo stipularet, fidejussor acceptus tenetur. — § 2. Si numeros alienos, quasi tuos, mutuos dedeler sine stipulatione: nec fidejussorem teneri Pomponius ait. Quid ergo, si consueta nummis nascatur condicione⁶? Puto fidejussorem obligatum fore: in omnem enim causam acceptus videtur, qua ex ea numeratione nasci potest. — § 3. Pro furti⁷ actione fidejussor accipi potest. Item pro eo, qui in legem Aquiliam comisit. Diversa causa est popularium actionum.

65. *Idem*, lib. 4 Responsorum.

Si quis pro⁴ eo, qui libertus non esset, et operas praestaturum se jurasset, fidejussor erit: non tenebitur. — § 1. Item si filius a patre, vel servus a domino stipularet, nec fidejussor acceptus tenetur. — § 2. Si numeros alienos, quasi tuos, mutuos dedeler sine stipulatione: nec fidejussorem teneri Pomponius ait. Quid ergo, si consueta nummis nascatur condicione⁶? Puto fidejussorem obligatum fore: in omnem enim causam acceptus videtur, qua ex ea numeratione nasci potest. — § 3. Pro furti⁷ actione fidejussor accipi potest. Item pro eo, qui in legem Aquiliam comisit. Diversa causa est popularium actionum.

66. PAULUS, lib. 1, ad Neratium.

Sicut reus alienus pro Titio fidejussit et solvit: liberatur Titius, si dominus mandati contra eum agere institut; nam qui mandati agit, ratam habere solutionem videtur.

67. *Idem*, lib. 5, ad Neratium.

Exceptione que tibi prodesse debet, usus, injurya¹³ judicis damnatus es: nihil tibi praestabitur jure mandati; quia injuriam que tibi facta est, penes te manere, quam ad alium transferri; aequius est: sci-licet si culpa tua injusta damnationis causam prabuisti.

68. *Idem*, lib. 5 Decretorum.

Fidejussores magistratum¹⁶ in ponam vel multam, quam non sponte pondonissent, non debere conveniri decrevit. — § 1. Pro Aurelio Romulo conductore vectigalis centum annua Petronius Thallus et alii fidejussent; bona Romuli fiscus ut obligata sibi occupaverat, et convenientie fidejussores tam in sortem